

KERTINĖ
PARAŠTĖKultūros Atvelykio
Premijų šventė

Siekdami nepriklausomybės pripažinimo Lietuvai, kas sekundę sielodamiesi, alsuojame vienu ritmu su tauta. Įtemptais nervais, įtemptomis, kaip smuiko stygomis, viltimis taikiai, kultūringai siekiame pripažinimo. Anot Lietuvos Respublikos prezidento Vytauto Landsbergio, „atviromis širdimis, neturėdami ginklų savo rankose“ — laukiame. Laukiame, tarsi mirties agonijoje, velykinio prisikėlimo. Tautos kantrus ryžtas liudija ne vien jos politinį subrendimą, bet ir gilios jos savimone, viltingai tikinčią ir atgimimą.

Dešimtoji JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybos premijų šventė įvyks Velykų oktavos laikui, per Atvelykį, krikščioniškojo tikėjimo į visatos rezurekciją laikotarpiu, kada, nusiplovę tekančios upės srove ar pašvestu vandeniu, tampame dvasiškai naujai atgimę.

Simboliška prasme kultūrinę vėlyvą, tarsi ritualinį naktinį budėjimą, tiesiame jau penkiasdešimtmėty, ne vien Lietuvoje, bet ir išeivijoje. Nakties glūdomoje vykdoma kultūrinį įsipareigojimą savo tautai: rašome, kūrime, piešime, muzikavome, kaip Amerikos lietuviai, Kanados lietuviai, Europos lietuviai, Rusijos lietuviai — be pasaulinio pripažinimo kaip Lietuvos lietuviai, Lietuvos menininkai, Nepriklausomos Lietuvos Respublikos kūrėjai.

Sutemose gimdyta kūryba, tarsi gaivalinga vėlyvųjų malda, mus stiprina, brandina jėgas. Tai aki-vaizdžiai rodo dešimtmečio išeivijos premijų laureatai, kurie savo kūrybiniu įnašu nušvietė mūsų kultūrinį kelią, tikėdami ir Lietuvos tautinį bei kultūrinį prisikėlimą. Alfabetine tvarka sustokime prie kiekvieno(s) pavardės, įvertindami jų individualią dovą: menui ir Lietuvai ir išeivijai.

Antras kaimas, Petras Armonas, Kazimieras Barėnas, Jurgis Blekaitis, Kazys Bradūnas, Bernardas Brazdionis, Bronius Budriūnas, Arūnas Čiuberkis, Alfonsas Dargis, Albinas Elskus, Julija Dantienė (Philadelphia), Pranas Garšva, Juozas Girnius, Algirdas Greimas, Antanas Gustaitis, Vytautas Ignas, Petras Jonikas, Jurgis Jankus, Jurgis Janušaitis, Vytautas Kavolis, Henrikas Kačinskas, Jeronimas Kačinskas, Juozas Kapočius, Vytautas Kašuba, Genovaitė Kazokienė, Romas Kezys, Saulius Kubilius, Aleksandras Kučiūnas, Andrius Kuprevičius, Bronius Kviklys, Algirdas Landsbergis, Darius Lapinskas, Los Angeles Dramos sambūris, Lietuvių opera, Dalia Mackialienė, Vytautas Marijošius, Petras Maželis, Povilas Mažeika, Eduardas Meilus, Vytautas Meškauskas, Alfonsas Mikulskis, Alfonsas Nvka-

Niliūnas, Petras Petrutis, Genovaitė Plukienė, Juozas Prunskis, Antanas Rubšys, Aleksandra ir Liudas Sagiai, Zita Sodeikienė, Juozas Stempužis, Faustas Strolia, Jokūbas Stukas, Ada Sutkuvienė, Rimvydas Šilbajoris, Salomėja Šmaižienė, Adolfas Valeška, Vytautas Vardys, Romas Viesulas, Viktoras Vizgirda, Kęstutis Zapkus, Žilėvičius-Kreivėno muzikologijos archyvas, Juozas Žilevičius ir Vitalis Žukauskas.

Premijų šventė tai uostas, į kurį suplaukia mūsų išeivijos kultūros laivai. JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros taryba su Lietuvių Fondo ir JAV LB Krašto valdybos finansine parama yra pasiruošusi testuoti premijų tradiciją, kurios esmė yra kūrybinis testinimas ateinančioms kartoms.

JAV LB Kultūros tarybos vardu nuoširdžiai sveikinu šių metų išrinktuosius laureatus, kurių kūrybiniai nuopelnai šviečia iš šio Draugo kultūrinio priedo.

Atvelykio sekmadienis Katalikų Bažnyčios liturgijoje žinomas kaip „in albis“ — baltoji šventė. Susirinkime, suplauksime i dešimtąją kūrybos premijų šventę pagerbti laureatus, kurie savo kūrybine gyvastimi — gaidomis ir raidėmis išmargino baltuosius popieriaus lakštus ar dažais ištapė baltąsias drobes tam, kad žengtume į prisikėlusią nepriklausomą Lietuvą su išeiviskosios kūrybos aruodu.

Dalia Kučienė
JAV LB Kultūros tarybos pirmininkė

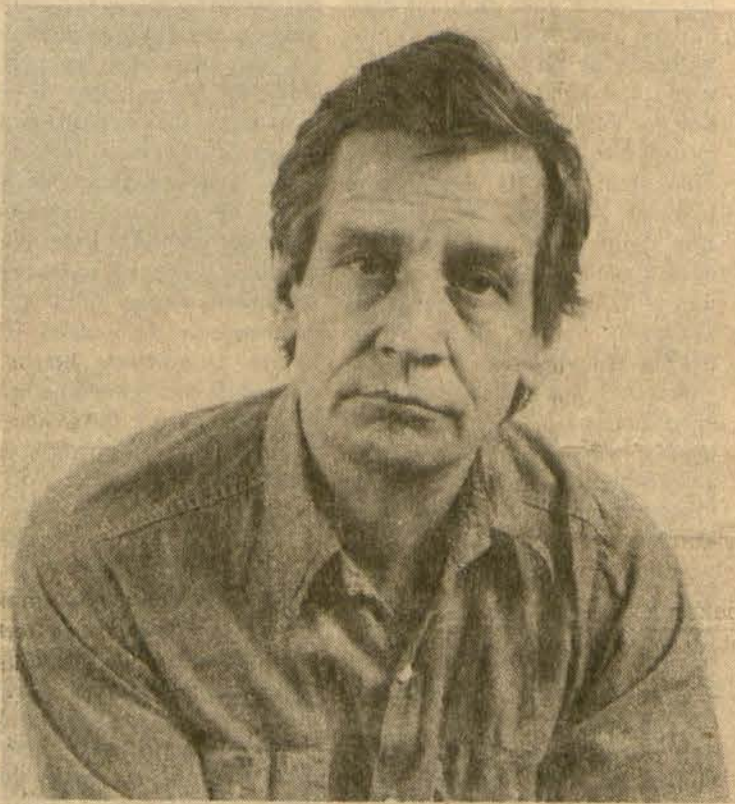
JAV LB Kultūros tarybos 1989 metų kūrybos premijos

Dailės premija — Kęstučiui Zapkui

VIDA KRIŠTOLAITYTĖ

Nemanau, kad mano tapybą galima būtų perprasti akimirksniu, — ją reikia matyti ir studijuoti tam tikrą laiką, leidžiant akiai klaidžioti tarp visumos ir smulkių fragmentų, skatinant protą suvokti įvairovę.

Kęstutis Zapkus

Kęstutis Zapkus

„Pasitikėk lietuviška sėkla“. Lietuvos dirvonas pagimdo ir pagimdytys šviesių žmonių. Taip nugarau kalbant Vaclovą Daunorą, prieš dešimt metų jam besilankant Amerikoje. Interview su Daunoru per Lietuvos televizijos žinias užtikau 1988 metų vasarą, kurio metu jis paminėjo, kad jei nebūtų dailininkas, tai gal norėtų būti dailininku ir kur nors kukliai (ant kelmo?) tapyti, niekieno nevarginamas kampelyje.

Šis sakinytis apie tapytą, sėdint kur nors „ant kelmo“, patiktu dailininkui Kazimierui Žoromskui. Jo manymu, dirbk, kur esi,

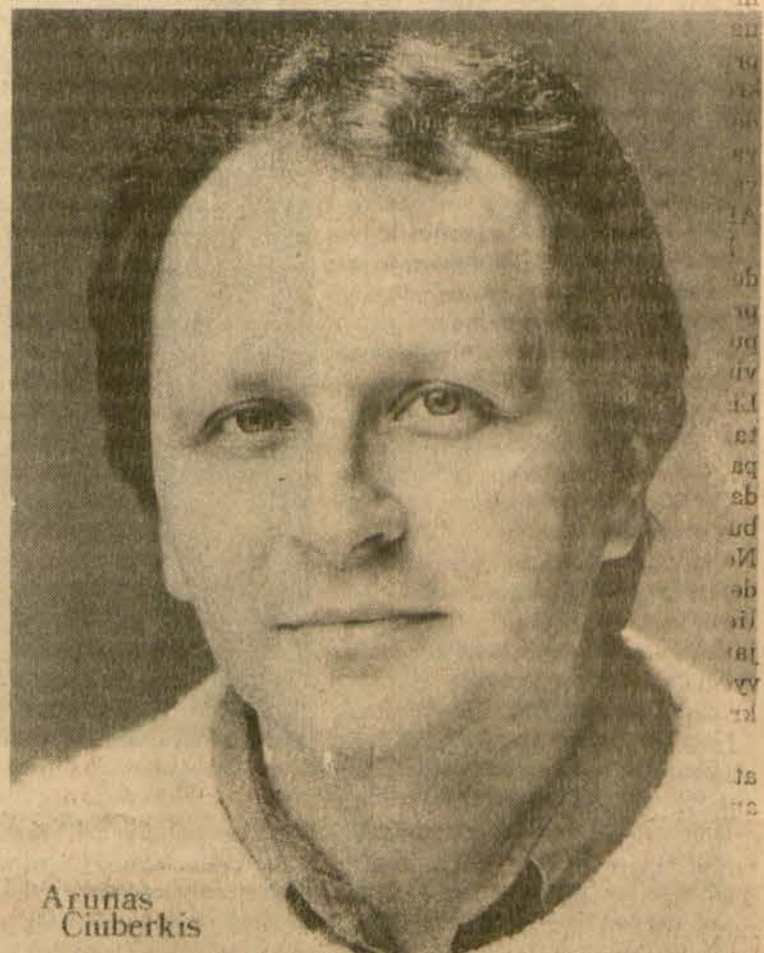
nesiskusk sąlygomis, nes kitaip tėra tik „muchas istorias“, kaip Madride kritikas sakytų. Tarp kitko, dailininkas Kazimieras Žoromskis Chicagoje skatino jauną Kęstutį Zapkų studijuoti meną mokykloje — nes jam jis turįs talentą.

Dailininkui Žoromskui kita mintis greičiausiai nepatiktų, bet yra žmonių, girdėjusių dailininką Viktorą Petravičių sakantį, jog Lietuva turi tik tris dailininkus: „Čiurlionį, Petravičių ir Zapkų“. Aš to nesu girdėjusi, bet tikiu, kad Petravičius taip galėjo išsirtarti, ypač po gero stikliuko kon-

jako. (Užsukus į Petravičių sodą 1988 metų rugsėjo mėnesį, mačiau, kaip jis konjaką pilstė sau, Sąjūdžio svečiams — Sigitui Gedai ir draugams, o kitiems davė alaus, „nes jie nieko verto dar gyvenime nėra pasiekę“. Negeriu, todėl neatsimenu, ką man siūlė, tikriausiai alaus, bet šalia manęs sėdintis bičiulis paraudo, nes buvo tyliai, išsėdėjęs, gaudamas tiksliai alų.)

Šis straipsnis rašomas apie Kęstutį Zapkų, kuris baigė Chicago Meno instituto mokyklą ir Syracuse universitetą Master of Fine Arts laipsniu. Baigęs studijas, 1962 metais pirmą savo individualią parodą surengė Chicagoje, Jaunimo centre, Čiurlionio galerijoje. Į šią parodą atėjo Frederic Schulze, Kęstutį asmeniškai pažįstas Chicago menų kritikas. Parodą labai išgyrė Chicago Tribune laikraščio savaitgaliniame kultūriname priede. „Netikėsite, kokius meno turus radau Dievo užmirštame meno užkampyje. Jaunimo centre, 56-ojoje gatvėje, pietinėje Chicago dalyje — Kęstutis Zapkus tapybą“. (Iš atminties laisvai cituoju prieš 28 metus išspausdintą recenziją.) Parodą girti buvo ko. Zapkaus darbuose buvo matyti didelė energija, produktyvumas, klasiška kvadratu, arkų, ratų, trikampių struktūra, primenantį Michelangelo laikus, nors darbai ir buvo abstraktūs. Toks parodos įvertinimas staigiai iššaukė dėmesį amerikiečių Gres ir Kazimir galerijose, Chicagoje. Taip ketvirtadalis šimtmečio ir „pagrobė“ iš lietuvių tarpo Kęstutį Zapkų, nors jis visą laiką toliau palaikė ryšį su kai kuriais savo lietuvišiais draugais.

Po to buvo Paryžius — 1962, 1965 metais, kelionės po Europą, premijos, parodos Europoje. 1965 metais Kęstutis grįžta iš Europos į Jungtines Amerikos Valstybes. (Nukelta į 4 psl.)

Arūnas Čiuberkis

Teatro premija
— Arūnui Čiuberkiui

ALGIRDAS LANDSBERGIS

Ar tai paukštis? Lėktuvas? Ne, tai Arūnas Čiuberkis viena ranka tiesia tiltą tarp Lietuvos ir Amerikos teatrų, o kita zongliuoja tuziną įvairiausių kamuo-
lėlių. 1990 m. balandžio mėn. 21 d. jam bus įteikta JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybos 1989 metų teatro premija. Kai kuriuos jo darbus jau žinojau; apie kitus jisai skubiai papasakojo, prieš išvykdamas į Lietuvą.

Pradėkime nuo jo sceninės karjeros. Jis profesionalus aktorius, kurį matėme Antano Škėmos „Pa budime“ anglų kalba ir kituose spektakliuose. Su Chambers teatro repertuaru jis apvažiavo keturiasdešimt Amerikos miestų.

Arūnas taip pat yra 1983 metais įsteigto Arts Club Theatre prodiuseris, generalinis menedžeris. Ši trupė jau ryškiai įsirašė į New York Off-Off Broadway teatro panoramą. Arts Club Theatre scenoje pasirodė „Pabudimas“, Sauliaus Šaltenio „Škak, mirtie, škak!“ ir dvi dramatiškosios poezijos antologijos — „Aidai iš Baltijos“ ir „Išraižyta gintare“. Teatrui talkininkauja ir keli lietuviai: Rasa Allan Kazlas, Juozas Daubėnas, Julija Navvytė ir Paulius Rajekas. Neseniai teatro kūrybinius pasiekimus įvertino New Yorko valstybės menų taryba, suteikdama kolektyvui pirmąją pašalpą („grant“).

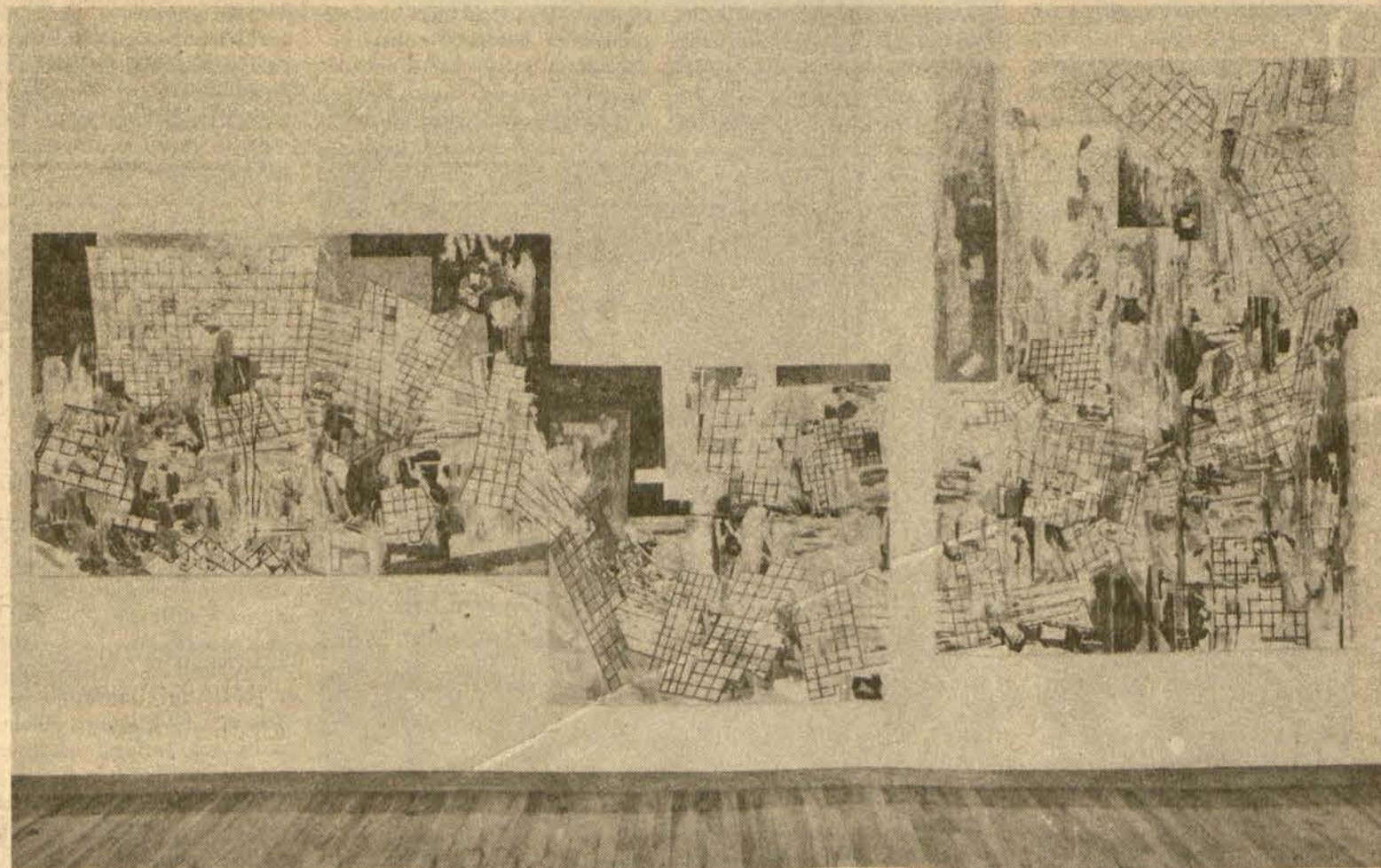
Nepamirškime ir Arūno vertimų. Jis įgyvą amerikiečių scenos kalbą pervedė Sauliaus Šaltenio pjesę, išvertė ir lietuvių kalbą Koroštilio „Pirosmeni, Pirosmeni“, redagavo Antano Škėmos „Pabudimo“ vertimą į anglų kalbą. Šiuo metu verčia Smorigino „Kvadrata“ ir Čingis Aitmatovo „Ilga, kaip šimtmetis, diena“.

Išjungęs į tarptautinius teatrų mainus, Arūnas tapo Jungtinės Amerikos Valstybės ir kitur besilankančių lietuvių režisierių bei aktorių iš Lietuvos globėju ir padėjėju. Jo paslaugomis pasinaudojo Eimuntas Nekrošius, Jonas Vaitkus ir kiti. Palaipsniui jis įsigijo naują specialybę, ėmė vienalaikiškai versti, aktoriskai interpretuoti dialogą scenoje per mikrofoną, kaip atmename iš Vilniaus Jaunimo teatro gastrolių Amerikoje su „Dėde Vania“ ir „Pirosmeni, Pirosmeni“.

Kovo mėnesio viduryje Arūnas jau išvyko į Lietuvą, kur jis padės dubliuoti lietuvių kalba filmą „Jėzus“ (režisierius ir aštuoniolika aktorių pasamdyti Lietuvoje). Po to, su Rimu Tuminiu ir Vilniaus Mažuoju teatru repetuos spektaklį „Čia nebus mirties“, kuriame jam sukurtas naujas vaidmuo — jis bus integruotas į veiksma pasakotojas, kalbėsiantis angliškai ir tuomi padėsiantis spektaklį geriau suprasti kanadiečių publikai šių metų birželio mėnesį Toronte vyksiančiame Naujojo pasaulio teatro festivalyje. Jo tada — talka Lietuvoje nuo balandžio 15 iki gegužės 1 dienos su Edward Albee „Kas bižosi Virdžinijos Vulf“ gastroliuosiančiam Houston Alley teatrui iš Texas.

Sugrįžęs į Ameriką, Arūno nelaukia poilsis. New Yorke jis bus vertėju ir konsultantu gegužės mėnesį Juilliard konservatorijoje besisvečiuojantiems tuzinui lietuvių vaidybos bei režisūros studentų ir porai destytojų iš Lietuvos. O Chicago Tarptautiniame teatro festivalyje šį pavasarį Arūnas suteiks anglišką balsą Jaunimo teatro spektakliams — „Kvadrata“ ir „Dienai“. O jei dar pasitvirtins jaunimiečių gastrolių dieną“.

(Nukelta į 3 psl.)

Kęstutis Zapkus

„Reappraisal of the Algarve“, 1988-1989

Aliejus ant medvilnės, 91" x 187"

Žurnalistikos premija — Jurgiui Janušaičiui

VYTAUTAS KASNIŪNAS

Lietuvių žurnalistų sąjungos centro valdyba 1989 metų žurnalisto premijai skirti sudarė penkių narių komisiją: Algirdas Titus Antanaitis, Paulius Jurkus, Vytautas Kasniūnas, Bronys Raila, Juozas Šlajus. Lietuvių žurnalistų sąjungos pirmininkė Rūta Kleva Vidžiūnienė ir komisijos nariai sutarė, kad premijos balsavimų procesui vadovaus Bronys Raila ir jų galutinius rezultatus praneš JAV LB Kultūros tarybos pirmininkei Daliai Kučėnienei. Taip pat jam buvo skirta pareiga surašyti daugumos nuomonę, už ką premija skiriama:

„Žurnalistinės premijos jūrų komisija balsų dauguma nutarė 1989 metų lietuvių žurnalisto premiją skirti Jurgiui Janušaičiui už straipsnių, reportažų ir pokalbių galimą užsienio lietuvių spaudoje visuomeniniais ir kultūriniais klausimais bei už aktyvią ilgmetį darbuotą užsienio lietuvių žurnalistų organizaciniam pastangumui išlaikyti. Pasiūsiu Bronys Raila, 1989 metų žurnalistinės premijos skyrėju prievažda“.

Jurgis Janušaitis gimė 1912 m. rugpjūčio 4 d. Dziugonių kaime, Šešuvos valsčiuje, Panevėžio apskrityje. Baigęs pašto kursų ir suaugusiųjų gimnaziją Kaune, tarnavo paštuose, buvo viršininkas, dirbo Pašto valdyboje. Spaudoje bendradarbiauja nuo 1927 metų. Lietuvoje rašė *Lietuvos aidą*, *Vakaruose*, *Jaunojoje kartoje*, *Lietuvoje*, *Karyje*, *Pašto pasaulyje*. Į profesionalų žurnalistų sąjungą neįstojo, nes pragyvenimo šaltinis buvo ne spauda, bet tarnyba Pašto valdyboje. Veikė šauliuose bei kitose organizacijose, organizavo vaidinimų būrelius ir ruošė vaidinimus. Atvykęs į JAV, gyveno Chicagoje, nuo 1952 iki 1984 metų buvo prekybininkas. Veikė JAV Lietuvių Bendruomenės valdyboje, talkino BALF'ui ir kitoms lietuvių organizacijoms, ypač savo gausiais reportažais ir straipsniais *Drauge*, *Dirvoje*, *Tėviškės žiburiuose*, o taip pat Australijos lietuvių spau-

Jurgis Janušaitis

doje. Nuo 1971 iki 1977 metų buvo Lietuvių žurnalistų sąjungos centro valdybos narys, vykdantis vicepirmininkas, o 1981–1984 metais sąjungos pirmininkas. Apdovanotas JAV Lietuvių Bendruomenės ir ALT'os garbės žymenimis. Tai trumpa enciklopedinė biografija, sauso spalvingo gyvenimo žinios. Jo portretui reikia didelės drobės, daug dažų ir gražių rėmų. Tegu ji piešia jo kolegos.

Laikraštinkas Vincas Rastenis jį vadino didžiosios lietuvių kolonijos Amerikoje antruoju Vaižgantu. Puosė jį balti plaukai ir buvo deimantių ieškotojas,

vis su plunksna rankose. Laikraštinkas Bronys Raila viename pasikalbėjime su rašytoju Vytautu Alantu, kai jis šventė jubiliejinio amžiaus metus, paklausė, kokius penkis žymius asmenis jis norėtų turėti savo kompanijoje. Tame sąraše buvo ir Jurgio Janušaičio pavardė.

Kai Jurgis Janušaitis su žmona Veronika, čia ilgiau nebuvo, atvyko į Chicago lankyti pažįstamus, pakvietimų gausa prašoko dienų skaičių ir dienos laiką. Tada kolegos žurnalistai Antanas Juodvalkis ir Juozas Žygas surengė su juo bendrą pasisvečiavimą bei pasikalbėjimą. Per

keliolika valandų jie sukvietė į Chicago net iš tolimesnių vietovių apie 40 asmenų bendroms vaišėms Seklyčioje. Darbo diena, darbo valandomis visi kvietieji surado laisvą valandėlę su juo pabendrauti. Ir aukštas pareigas turintys, ir skirtingos spalvos įsitikinimų krovinius nešant savo pečių su šypsena atsilankė.

Draugiškas, nuoširdus, visados nuotaikingas ir linksmas, žmones apie save buriantis — toks yra Jurgis Janušaitis draugijoje. Nenuobodus kalbose — lietuviški reikalai išsilies, lyg stovėtumėme, po kojomis jaustumėme brangų tautišką kilimą, ant kurio išvaikšioti mūsų žingsniai, išsakyti rūpesčiai, nuoskaudos, džiaugsmas ir laimėjimai. Jei kas skaudžiai užmina jam ant kojos, būdamas gal net save ir draugų sąrašą įsirašęs ar pakliuvęs, Jurgis tada savo nerimstančiai širdžiai suranda paguodos, pasėmimo atleidimo. O kam nors pasiskųsti — nenorės. Ims kai kada ir pasisakys tik puse lūpų, lyg bijodamas, kad neišgirstų kelio akmenys ar namo sienos. Atsimenu, kai kartą, pajaukti vieno kolegos, suglaudėmė pečius, draugystėje širdies šilumą praradė, ir atsakė: kas iš draugystės juokiasi — juoksis paskutinis. Bus daug juoko, kai po kelių dešimtmečių aukštybėse stumdymiesi, ieškodami geresnio kampo, vietoje piktų žodžių maldas išgiedosime.

Skiriam Jurgiui Janušaičiui žurnalistikos premiją, buvo pabrėžta straipsnių, reportažų, pasikalbėjimų gausa spaudoje visuomeniniais ir kultūriniais klausimais. Vytautas Alantas rašė, kad Jurgio Janušaičio rašiniai pasižymi ilga žurnalistine profesine patirtimi. Vytauto Bagdanavičiaus žodžiais, jis kaip žurnalistas, labiau negu kuris kitas žmogus, yra komunikuoja, kaip liudytojas, perduodantis teisingą pažinimą. Skaitai, kaip susiriša žmogus, aplinka, vaizdai, žodžiai, išgyvenimai su spausdintomis raidėmis. Taip gimsta įvykių ir pergyvenimų gyvas pavaidavimas, taip būdingas Janušaičio raštams. Savi, vaizdingi ir būdingi posakiai traukia skai-

tytoją sekti eilutes. Atrodo, lyg būtų nuodėminga užmesti tik akį ant parašyto ir išspausdinto straipsnio. Stiliaus vilionė nesulaiko pusiaukelėje. Dėl to jis kviečiamas į įvairias spaudos komisijas, prašomas, kad rašytų. Tada ir gausios straipsnių negalima nuslopinti, jie pasirodo įvairiaspalvėje spaudoje ir jam pelno plačiausiai išsišakojusio žurnalisto vardą. Ir tematika plačiausią. Janušaičio negalima išsprauti į kokios nors vienos organizacijos ar junginio rėmus. Jam tinka ir taikos šauklio vardas, nes jis kartais ir tarp pelenų suranda deimantiuką. Rašo apie Bendruomenę, BALF'ą, ALT'ą, VLIK'ą, abu fondus liečiančiais klausimais.

Prisimena čia prezidento Antano Smetonos žodžiai, skirti laikraštinkams: „... Kad neiškryptum iš savo linkmės, tenka pakilti aukščiau savęs ir aukščiau kitų, įsižiūrėjus tieson...“ Ir jis pakyla aukščiau tų, kurie džiaugiasi kieno nors nepasisekimais visuomeniniame gyvenime, kūrybinio darbo erzeliais užsiima ar, stiebdamiesi ant piedestalo, vis labiau žemyn nuslenka. Jurgis Janušaitis neiškrypta iš savo linkmės. Populiarumą jis pelnė savo straipsniais. Kultūriniai ir visuomeniniai junginiai, žmonės džiaugiasi kieno nors nepasisekimais visuomeniniame gyvenime, kūrybinio darbo erzeliais užsiima ar, stiebdamiesi ant piedestalo, vis labiau žemyn nuslenka. Jurgis Janušaitis neiškrypta iš savo linkmės. Populiarumą jis pelnė savo straipsniais. Kultūriniai ir visuomeniniai junginiai, žmonės džiaugiasi kieno nors nepasisekimais visuomeniniame gyvenime, kūrybinio darbo erzeliais užsiima ar, stiebdamiesi ant piedestalo, vis labiau žemyn nuslenka. Jurgis Janušaitis neiškrypta iš savo linkmės. Populiarumą jis pelnė savo straipsniais. Kultūriniai ir visuomeniniai junginiai, žmonės džiaugiasi kieno nors nepasisekimais visuomeniniame gyvenime, kūrybinio darbo erzeliais užsiima ar, stiebdamiesi ant piedestalo, vis labiau žemyn nuslenka.

It raudoną liniją būtų galima išvesti per visus Jurgio Janušaičio straipsnius keliama krikščioniška meilė ir jos spalvomis papuoštą lietuvių. Idealizmo dvasios vedamas, jis mato gerį ir grožį, nenuoldamas nuo tiesos. Informuodamas, jis formuoja skaitytojus ta pačia idealistine dvasia, nemėgdamas ieškoti šiukšlelių. Meilės kibirkštis yra jo sieloje, ji persiduoda ir į rašytinius žodžius. Tad paklaustas

apie savo švelnią plunksną, jis taip atsakė *Dirvos* redaktoriui: „Gyvenime yra nepaprastai daug pyktio, nesantaikos ne tik pavienių žmonių tarpe, bet ir nesutarimų organizacijose. Tad apie tai kalbėti spaudoje ir dar daugiau skaudinti nuotaikas ar verta? Tad aš visą gyvenimą ieškau žmonių, organizacijų tarpe tik gėrio. Juk be atlyginimo, aukodami sveikatą, laiką mūsų visuomenininkai, kultūrininkai, kūrėjai veža nepaprastai sunkų vežimą. Jų darbo kelyje, be abejo, pasitaiko ir klaidų, tačiau ne iš blogos valios. Ar už tai juos reikia plakti piktą, skaudžiu boga, nors tai pats lengviausias būdas. Ne! Aš ieškau dėkingo žodžio jiems, jų darbus vertinu tik gerąja prasme, ir tai tebūnie visiems bet kokių kilnų darbą dirbantiems mažytis atlyginimas. O kritinį žodį juk galima pasakyti ir neįskaudinant dirbančiųjų.“

Žurnalistikos premijos jūrų komisija atkreipė dėmesį ir į Jurgio Janušaičio aktyvią ilgmetį darbuotą užsienio lietuvių žurnalistų organizaciniam pastangumui išlaikyti. Lietuvių žurnalistų sąjungos valdyboje jis ėjo įvairias pareigas: pirmininko, vykdomojo vicepirmininko, išdėninko. Kokias tik pareigas jis priėmė, visur buvo veikimo centre. Jo asmeniškai jausminga vidinė šiluma — nemeluota draugystė išliepsnojo — įgalino valdybą atlikti didesnius užsimojimus. Neperiodinis leidinys

Lietuvio žurnalistas buvo pasiekęs net 1,000 egzempliorių tiražą, išleista knyga *Žurnalistas* ir kas svarbiausia — buvo remiami jaunieji žurnalistai su paskatinamomis premijomis. Janušaitis surinko daug aukų iš įvairių žmonių. Vienas pasakė: „Jurgio paprašytas, negali atsisakyti, o tai jis ima ir padės plunksną į šalį — ką tada darysim!“ Ir davė, kiek kas išgalėjo — kartais šimtą ar daugiau, kartais mažiau. Rengiami spaudos pokyliai buvo pagrindinis lėšų telkimo šaltinis. Programa visados būdavo aukšto meninio lygio, ir lietuvių visuomenė turėjo progos glaudžiau pabendrauti su spaudos žmonėmis. Pirmas spaudos pokylis sutraukė per 400 žmonių, paskiau tai pakilo iki 800 žmonių. Ir 90 nuosimčių žmonių sukviesdavo Janušaitis, iš kurių daugelis ateidavo tik dėl to, kad Janušaitis kviesdavo. Tai toks spalvingas yra 1989 metų žurnalistikos premijos laureatas.

Vienas kolega, sveikindamas laureatą Jurgį Janušaitį, rašė: „Lengviau drambliui pralįsti pro adatos skylutę, nei žurnalistui — per šią jūrų komisiją“. Tai graži dėkingumo dozė buvusioms, esamoms ir būsimoms jūrų komisijoms, prijungiant visus meno žanrus. Apie žurnalistikos premijos rėmus, apie buvusias ir neįgyvendintas premijas Lietuvoje reikės kitą kartą pasakyti.

Jurgis Janušaitis savo darbo kambaryje.

Radijo premija — Philadelphijos „Bendruomenės balsui“

VYTAUTAS VOLERTAS

Philadelphijoje 1949 metais buvo tryš lietuvių radijo programos: Petro Petraičio, veikianti nuo 1931 metų, perduodama ne visai taisyklinga lietuvių kalba ir turinti mažiausiai klausytojų; Petronėlės ir Domininko Antanaičių, įsteigta 1933 metais, pakankamai kultūringa; Antano Dzikio (nuo 1937 metų) su daugiausia klausytojų, finansinškai tvirčiausia, sąmoningai pataikaujanti vyresniajai kartai, nevengianti provincializmą ir barbarizmą.

Tuo metu Philadelphijoje buvo ir labai energingas, kupinas drąsių minčių, tautinės nuotaikos žmogus, kun. Stasys Raila. Čia 1939 metais atvykęs į svečius ir Lietuvos okupacijos priverstas pasilikti, jautėsi vienišas. Kilus Europos pabėgėlių stovyklose esančių lietuvių imigracijos į JAV klausimui, vaikštinėjo po namus, prašinėjo sutarčių, kiekvienu atvykusiu nuoširdžiai džiaugėsi, stengėsi padėti ir daug padėjo. Šiuose žmonėse jis įžiūrėjo JAV lietuvių gyvenimo pagyvinimą.

1949 metų kovo mėnesį Petronėlė ir Domininkas Antanaičiai paprašė mane talkinti jų programoje. Po poros savaičių kun. Stasys Raila pakūždėjo: „Kur-

kime savo, visai nepriklausomą valandėlę“. Mintis buvo neįgyvendinama. Nei jis, nei aš neturėjome automobilių, nebuvo finansų. Tačiau kun. Stasys Raila šią savo mintį ugdė. Atkakliai svarstant, vėliau priėjome išvadą: programą steigti Tremtinių bendruomenės vardu; pirkti Antano Dzikio programoje laiko; ieškoti pas Charles Cheleden, „lietuvių banko“ (Liberty Federal Savings and Loan Association) prezidentą, finansinės paramos; programoje skieisti Lietuvių Bendruomenės, apie kurią jau pradėta kalbėti, mintį.

Einant šiais keliais, Tremtinių bendruomenės Philadelphijos skyrius virto LB apylinke. Charles Cheleden sutiko finansuoti dešimt minučių. Antanas Dzikas priešinosi, bijodamas į savo programą įsileisti naujus imigrantus. Per pasisekusią Antano Dzikio programos gegužinę 1952 metais pagaliau kun. Stasys Raila tiesiai pasakė: „Tu, Antanai, niekus burlėni, nežinai, ką su programos laiku daryti, o mums dešimt minučių neužleidi. Steigiame savo valandėlę“. (Šiuos žodžius gerai prisimenu!) Ir kitą savaitę, rugsėjo pradžioje, mane su žmona (jau turėjo įsigijęs automobilį) nuvežė pas profesorių Antaną Salį. Pokalbyje buvo nutarta: programa steigiama LB apylinkės vardu; ji bus apylinkės

žinioje; finansinė atsakomybė prisiima kun. Stasys Raila; programa skieis LB mintį, ugdyt kultūrą, kovos už Lietuvos laisvę; kad vienas asmuo nebūtų perkrautas darbu, kad ištesėtų aukštas programos lygis, kiekvieną savaitę programą tvarkys atskiri redaktoriai; pradžiai jie bus: Kostas Ostrauskas, vyriausias re-

daktorius, profesorius Jonas Puzinas, profesorius Antanas Salys ir Vytautas Volertas.

Pagaliau Antanas Dzikas, nenorėdamas konkurencijos, geras žmogus, visada elegantiškai dėjis viengungis, Šv. Jurgio parapijos vargonininkas, nusileido ir padavė 10 minučių laiko savo programoje. 1953 m. sausio mėn. 3 d. pirmą kartą prabilo „Bendruomenės balsas“, pas Antaną Dziką prisiglaudęs kampininko teisėmis. Į redaktorių šeimą greitai įsijungė Adolfas Gaigalas ir Balys Raugas. Tačiau šeimnininkas

buvo nepatenkintas, skundėsi jam susidarantiems nepatogumais, o „Bendruomenės balsui“ laikas buvo nepakankamas. Todėl 1953 m. balandžio mėn. 11 d. buvo pereinama į kitą stotį (WDAS), ten gavus 30 minučių.

Philadelphijos „Bendruomenės balsas“ buvo pirmoji savarankė JAV LB radijo programa, sėkmingai išsilaikiusi iki šių dienų. Grupė redaktorių taip pat sudarė naujenybė. Isteigimo mintis, rūpesčiai, vargas ir kartu pripažinimas buvo kun. Stasio Railos, transliacijų pradžioje esančio LB

apylinkės kultūrinės komisijos pirmininku.

„Bendruomenės balso“ šeimnininkas ir tikslai nesikeitė, tačiau padėtis įvairavo. Dr. Kostas Ostrauskas po metų pasitraukė. Vyriausio redaktoriaus pareigas gavo Balys Raugas, o 1956 metais jos teko Adolfui Gaigalui, ištėjęsiam septynerius metus. Adolfą Gaigalą pakeitė Henrikas Savickas, išvargęs iki 1986 m. spalio mėn. 1 d., taigi 23 metus. Po Henriko Savicko programą koordinuoja Julija Dantienė. Finansinius „Bendruomenės balso“ reikalus jau 26 metus tyliai tvarko Gediminas Dragūnas. Keitėsi stotys, iš kurių transliuotos „Bendruomenės balso“ programos. Šiuo metu jos sklinda iš WTEL. Keitėsi programų laikas. Pradėta su dešimt minučių, greitai šokta į pusvalandį, pradėta iki valandos, dabar vėl pasitenkinama 30 minučių. Iki šiol „Bendruomenės balsas“ apylinkės yra kainavęs daugiau negu 200,000 dolerių. Didesnė dalis įplaukė iš skelbimų, gal 60,000 dolerių suaukojo klausytojai.

Sunku būtų išvardinti LB apylinkės valdybas, „Bendruomenės balsu“ besirūpinusias. (Šiuo metu pirmininkauja dr. Jonas Meškauskas). Sunkiausia yra nupiešti „Bendruomenės balso“ redaktorių kaitą, nes jų yra buvę apie 60. Vieni su didele pagalba yra minimi amžinybėje (profesorius Antanas Salys, profesorius Jonas Puzinas, Adolfas Gaigalas, A. Šileika), kiti seniai iš Philadelphijos išsikėlė, trečiavargė atsisakė. Buvo jaunų ir pa-

gyvenusių žmonių, kartais programą tvarkė gausesnės grupės, kartais tik vienas. Šiuo metu koordinatore Julija Dantienė džiaugiasi šių redaktorių talka: Teresė Gečienė, Dalia Jakienė, Roma Krūšinskienė, Aniliora Mašalaitienė, Eimutis Radzius, Raimonda ir Vidmantas Rukšiai, Kristina ir Virgus Volertai, Vytautas Volertas. Taigi, Julija Dantienė įsikačiuojant, kuri taip pat praveda programas, yra devynių redaktorių grupė. Ukrainiečių atstovai, išgirdę šią tvarką, pasakė: „Turite būti labai kultūringi, jei mažoje kolonijoje randate tiek asmenų, sugebančių radijo programą paruošti“. Ar jie buvo teisūs? Jiems neprieštaravau.

„Bendruomenės balsas“, per 37 metus nuo savo tikslų neatitęs, Philadelphijoje liko vienintelė radijo programa lietuvių kalba ir pagrindinė susižinojimo priemonė. Plačioje apylinkėse klausomas, svarbiems įvykiams susaukia daug žmonių, kartais nematytų ir negirdėtų. Jis augina visuomeninei veiklai jaunus žmones, plečia jų lietuvių kalbos žinias. Ypatiniais atvejais turi trumpus tarpus anglų kalba, norint pasiekti ir silpnai lietuviškai surantčius. Įvairaus amžiaus redaktoriai ir jų skirtingi stiliai kelia smalsumą — kas šią savaitę kalbės, kokią muziką pasiūlys? Šiuo metu finansinių sunkumų nėra, nes klausytojai aukoja be raginimų ir gausiai. Jei praieityje atsirasdavo piniginių duobė, po trumpo įspėjimo ją išlygindavo aukos. Daug finansinškai (Nukelta į 4 psl.)

Philadelphijos radijo programos „Bendruomenės balso“ vedėjai su Philadelphijos LB apylinkės pirmininku dr. Jonu Meškausku (pirmoje eilėje — pirmas iš kairės), toliau — Julija Dantienė ir Vytautas Volertas. Antroje eilėje: Roma Krūšinskienė, Kristina Volertienė, Teresė Gečienė, Aniliora Mašalaitienė, Virgus Volertas, Dalia Jakienė, Vidmantas Rukšys ir Raimonda Rukšienė. Nuotraukoje nėra Eimutis Radzius.

Muzikos premija – Petru Armonui

Šešios dešimtys metų muzikinės veiklos

FAUSTAS STROLIA

Gražu, kad Lietuvių Fondas, Balzeko Lietuvių kultūros muziejus ir įvairios mūsų organizacijos skiria premijas ar kokių kitu būdu iškelia mūsų kultūrinius. Gražu dar irgi, kai patys kultūros darbuotojai sudeda savo galvas ir širdis, stengdamiesi pagerbti iš savo tarpo kurį nors lietuvių kultūrai nusipelnusį asmenį. Tos pagarbos vedami sueina, surenka biografinės žinias, jas chronologiškai sutvarko ir apeliuoja į premijų skirstytojus ar pagerbimų organizatorius. Nors nėra garantijos, kad komisijos visados atsižvelgs ir parinks tokį rekomenduojamą asmenį, nėra abejonės, kad komisijai daug lengviau svarstyti, po ranka turint tvarkingai sužymėtus duomenis. Paprastai komisijos vargiai suabejoja tokių asmenų vertingumu, tik kyla klausimas, kam suteikti pirmumą. Ačiū Dievui, turime daug labai pasižymėjusių muzikų ir muzikinių vienetų, bet premija yra viena, todėl šimtaprocentinės teisybės čia negali būti. Reikia džiaugtis, kad tos institucijos ar organizacijos vertina, remia ir skatina kultūrinį darbą, dažnai dirbamą po tiesioginio dienos darbo arba nemigos naktimis.

JAV LB Kultūros tarybos 1989 metų muzikos premija paskirta violončelistui ir ilgamečiui chorvedžiui Petru Armonui. Rita Kliorienė buvo pakviesta JAV LB Kultūros tarybos pirmininkės Dalias Kučėnienės sudaryti jūrą komisiją, kuri savo ruožtu tam reikalui pakvietė prie Šiaurės Amerikos lietuvių muzikos sąjungos veikiančią Muzikinę komisiją. Į ją be Kliorienės dar įeina Dalia Viskontienė, pirmininkė, Algirdas Bielskus, kompozitorius Jonas Govedas ir Raimundas Obalis, be to, automatiškai ŠAL Muzikos sąjungos pirmininkas.

Man teko pažinti muziką Petrą Armoną nuo mano vaikystės dienų, kada lankiau į Šiaulius iš Klaipėdos atsikėlusią valstybinę konservatoriją. Po daugelio metų teko arti dešimties metų bendradarbiauti tarp Chicago lietuvių chorų, kai Petras Armonas pėrėmė Dainavos ansamblį. Apie penktą metų grojau su Petru Armonu tam pačiame Chicago

Petras Armonas

priemiesčių Southwest simfoniniame orkestre, kur jis dirigento ir kitų violončelistų buvo ypač vertinamas. Dažnai teko susitikti ir bedirbant mums vargonininko darbą ar buvusios Vargonininkų sąjungos veikloje. Todėl jo kandidatūra muzikos premijai gauti rėmiau natūraliai ir labai nuosirdžiai.

Lygiai prieš šešiasdešimt metų Petras Armonas baigė Klaipėdos konservatorijos violončelės klasę ir grojo Kauno Valstybinės operos orkestre. Vėliau dėstė muziką Šiaulių Berniukų gimnazijoje, vadovavo šaulių chorui, buvo Šiaulių Muzikos mokyklos mokytojas ir kariuomenės dūdų orkestro kapelmeisteris. Daug dirbo su skautų vokaliniais vienetais, pasirodydamas net Kauno radijone, o taip pat suorganizavo Šiaulių miesto Muzikinį teatrą ir jam dirigavo.

Vokietijoje Petras Armonas suorganizavo Ravensburg'o lietuvių chorą ir oktėtą. Dėstė muziką šio miesto lietuvių gimnazijoje. Persikėlus į Kempten'ą, jo suorganizuotas choras giedojo lietu-

viškų pamaldų metu ir koncertavo lietuviams bei kitatautiems. Muenchen'o Haendel'io konservatorijoje studijavo dirigavimą ir tobulinosi violončelėje.

Amerikon atvykęs, vedė Rochester'io (NY) Lietuvių Bendruomenės chorą, kuris giedojo bažnyčioje ir dainavo koncertų salėse; su juo dalyvavo ir Dainų šventėje Chicagoje. Be to, grojo Rochester'io, o vėliau, persikėlus į Kaliforniją, Santa Barbara simfoniniuose orkestruose. Naujojoje vietoje vėl dirbo su vyrų okte-

tu, moterų sekstetu ir, kaip violončelistas, koncertavo su pianiste Raimonda Apeikyte.

Pakviestas į Chicago vadovauti Dainavos ansamblui, pastatė muzikinę pjesę „Nemunas žydi“, Julius Gaidelio kantatą „Kovotojai“ ir Broniaus Budriūno (Anatolijaus Kairio libretui) muzikinę komediją „Sidabrinė diena“, visus tris pastatymus palydint simfoniniam orkestrui. Su pastarąja muzikine komedija aplankė Cleveland'ą, Brooklyn'ą ir Washington'ą. Dirigavo Šiluvos Marijos koplyčios Washington'e pašventinimo iškilnių programai. Kas sekmadienį jo vadovaujamas choras giedojo Chicago Šv. Kryžiaus bažnyčioje. Chicagoje iš lietuvių muzikų suorganizavo styginį kvartetą ir su juo koncertavo. Petras Armonas vadovavo IV Dainų šventei ir dirigavo III, IV ir V Dainų šventėse.

Persikėles Floridą 1976 metais, dirigavo amerikiečių Bay Area Chamber Strings kamerinį orkestrą, jam suorkestravo apie 15 lietuviškų dainų ir, šiam orkestrui palydint, pasirodė su St. Peterburgo lietuvių chorų lietuvių ir amerikiečių publikai. Kasmet jo vadovaujamas choras dalyvauja Folk Fair tarptautiniame festivalyje, kurį aplanko dešimtys tūkstančių žmonių, ir Lietuvos nepriklausomybės sukakties iškilmingose pamaldose bei minėjimuose. Pamaldų metu lietuviška giesmė garsinamas Lietuvos vardas tarp poros tūkstančių amerikiečių. Be to, dar kasmet Petras Armonas suruošia koncertą su amerikiečių orkestru lietuviškai publikai. Su chorą dalyvavo praėjusioje Dainų šventėje Chicagoje.

Kaip matome, nežiūrint įžengimo į 84-uosius savo gyvenimo metus, muzikas Petras Armonas dar vis puoselėja muziką, vadovauja orkestrui ir chorui ir garsina Lietuvos vardą. Jam gili pagarba ir nuosirdžiausi sveikinimai!

Teatro premija – Arūnui Čiurberkiui

(Atkelta iš 1 psl.)

New Yorke... Tipiški Arūno metai.

Visa ta veikla pasidarė įmanoma, kai Arūnas Čiurberkis gimė Clevelande dar tik prieš 37-erius metus. Dar mažylis jis jau vaidino Petro Maželio spektakliuose, prisimena „Užburta dėdele“ ir „Keturis keliauninkus“. Valsybiniame universitete, Clevelande, gavo magistro laipsnį, spe-

cializuodamasis kalbos terapijoje. Šioje srityje jis tebedirba – kai lieka laiko nuo teatrinių tiltų ir pilii statymo.

Tai šis Arūnas Čiurberkis gaus žymenį JAV LB Kultūros tarybos Premiją šventėje St. Petersburg, Floridoje, už jo teatrinę veiklą ne vien išėjus lietuvių tarpe, bet ir JAV rytinio pakraščio amerikiečių širdyse. Tiek vieną? Jis nusipelnė trijų, keturių...

Šių metų sausio 11 dieną Katedros aikštėje, Vilniuje – Michailo Sergejevičiaus Gorbačiovo kelionės į Lietuvą metu. Aleksandro Juozapaitio nuotrauka

Iš Antano Baranausko „Kelionės Petaburkan“

Taip širdį skaudėjo, taip neramu buvo,
Taip per ašaras graži man Lietuva,
Kad ką gi – visiškai nei ko ir sakyti!
Dideliais žirniais man ašaros krito.

O širdis griaudė, krūtinė sustraukė
Ir sudrebėjo – tartum galo laukė.
Manoji rusė stebuklų begalę
Apsakė apie savo tėvų šalį.

Kaip labai gražus Petaburko miestas;
Didelėm upėm net penkiom apriestas;
Kokie ten mūrai, kokios aukso plytos,
Kaip gražiai visos cerkvės aptaisytos;

Kaip plačiai teka jų Neva didžioji,
Kaip brangiais rūbais ten rusai neštoja.
Beria tik beria – net jai seilės tykšta!
Kalbėk man, kalbėk, manau, kad nori:

Man gi gražesnė Lietuvos Anykšta,
Gražesnė mūsų trinytėliai stori;
Gražesnės mūsų, nors surūkė, gryčios,
Gražesnės mūsų medinės bažnyčios;

Gražiau už auksą dvasių šviečia širdys,
Vagysčių mūsų čia tiek nesgirdi;
Mūsų Anykšta ir mūsų Šventoji –
Siaura ir tyki, be didžių verpetų.

Gal ne taip būt plati jų Neva didžioji,
Gal ne taip smarkiai marėna tekėtu,
Gal jai vandenio nepakaktų sraujo
Jei nebūt pilna lietuvių ašarų ir kraujo,

Gal ir šilka jų taipso nečiūžetų,
Gal ir jų auksas taipso neblizgėtų,
Kad nebūt mūsų prakaitu išspausas,
Mūsų ašaroms ir krauju nuplaustas.

– – –
Taip sau dūmojau net kolei nutilo.
Žadą užkandau, nors man širdis skilo.

Šiandien rusai su maskoliais
Maskoliškai rėdos,
Lietuvos gi – tėvus, vaikus
Spaudžia vargai, bėdos...

Anei rašto, anei druko
Mums turėt neduoda;
Tegul, sako, bus Lietuva
Ir tamsi, ir juoda.

***

Ne taip puola drėgnas rūkas,
Kai dienelė švinta,
Kaip gausingai mūsų brolių
Ašarėlės krinta.

Ne taip skamba akmenėliai
Patkavom daužyti,
Kaip vaitoja mūsų broliai,
Šiaurės išvaryti.

Ne taip staigia platus plentas
Gniaužtas dilonais,
Kaip vaitoja mūsų žemė
Po svetimais ponais.

Kad tu, gude, nesulauktum,
Nebus kaip tu nori!
Bus kaip Dievas duos – ne tavo
Priesaikai nedori.

***

Neįveiksi, sūnau šiaurės:
Mūsų širdys tvirtos,
Seniai buvo išmėgintos,
Seniai keptos virtos...

***

Neįveiksi: mums ant širdies
Trupės tavo peiliai,
Sutirps ledai ant krūtinės...
Tu pats teksi eilei.

Mūsų širdys atsigavo
Šventu Dievo krauju,
Mūsų rumbai surietėjo
Dievo jėga nauja.

Vidų vilnių jau pasiekėm
Mes bažnyčios dugną:
Dvasia Šventa mums krūtinėj
Kursto šventą ugnį.

Draugėn šventais pajautimais
Pinamės lyg gijom:
Tikim, mylim ir viliamės
Ir tavęs nebijom.

***

Nupuls kalnai, o slėneliai
Išsikels aukštybėn,
Visos galybės eis dulkėn –
Silpnumas galybėn.

Drebėk ir tu, sūnau šiaurės,
Krūvom susitraukęs –
Pats krisdamas pražuviman,
Mūsų neįtraukęs.

„Pirmaisiais studijų Peterburgo dvasinėje akademijoje metais Antanas Baranauskas parašė „Kelionę Petaburkan“ (1858). Tai stambus keturiolikos giesmių (apie 700 eilučių) poetas kūrinyje, kuriame poetas išliejo susikaupusius ilgoje kelionėje pašto arkliais įspūdžius, išsiskyrimo su artimaisiais ir gimtųjų krašto gauduli, svarstė visuomeninius ir politinius klausimus.

[„Kelionė Petaburkan“] aštriai išreikštos anticarinės nuotaikos, smerkianti kolonizacinę tautų pavergimo politiką – [...] skamba nacionalinio išsivadavimo idėjos... „Kelionės Petaburkan“ paplito tik atskiri fragmentai. Nacionalinio judėjimo idėjas atspindėjo geriausiai šio kūrinio posmai, susilaukę „lietuviškos marseletės“ vardo, žadino tėvynės meilę, diegė neapykantą carizmui, skelbė galą cariniam despotizmui.“ (R. Mikšytė, „Antanas Baranauskas“, Lietuvių literatūros istorija, I tomas. Vilnius: Lietuvos TSR Mokslų Akademija, Lietuvių kalbos ir literatūros institutas, 1979, p. 105) Jeigu, kaip pažymi autorė, „anuometinės lietuvių inteligentijos kultūrinis siekis išreikšęs posmas – „Anei rašto, anei druko...“ – vėliau, spaudos draudimo metais, įgavo tiesioginį, dar aštresnį skambėjimą, jaudinusį visą Lietuvą“ (ten pat), tai nuostabu, kaip slėpiningu būdu, jau kitame šimtmečiu, tiek šis, tiek daug kitų „Kelionės Petaburkan“ posmų suskamba tarsi mūsų kartai – Lietuvos dabartiai parašyti.

Po Dainavos ansamblio spektaklio „Nemunas žydi“ 1966 metais Chicagoje – viduryje muzikas Petras Armonas.

JAV LB Kultūros tarybos Dešimtoji premijų šventė

Dešimtoji JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybos kūrybos premijų šventė įvyks Floridoje, St. Petersburge, balandžio 21–22 dienomis. Šventę globoja Lietuvių Bendruomenės apylinkės valdyba, kuriai pirmininkauja Kostas Aras.

Premijos paskirtos. Laureatai, JAV Lietuvių Bendruomenės Krašto valdybos atstovai, Lietuvių Fondo atstovai bei JAV LB Kultūros tarybos atstovai susiburs per Atvelykį Floridoje atšvesti premijų dešimtmetį.

Šventės akademine dalyje šeštadienį, balandžio 21 dieną, 4 val. p.p., bus iškilmingas premijų įteikimas, laureatų žodis bei meninė dalis. Šventei vadovaus aktorė Dalila Mackialienė. Meninėje dalyje dalyvaus aktorės Nijolė Martinaitytė ir Dalila Mackialienė bei Petro Armono vadovaujamas choras. Sekmadienį, balandžio 22 dieną, bus aukojamos iškilmingos šv. mišios už mūsų kūrėjus. Mišių metu giedos parapijos choras. Po liturginių iškilnių bus pietūs St. Petersburgo lietuvių klubo salėje su programa. Premijų šventę koordinuoja nepailestamas Bendruomenės veikėjas Adolfas Armalis.

Šiais metais jūrų komisijų nariai yra paskyrę penkias JAV LB Kultūros tarybos premijas. Dailės premijos komisija sudarė: pirmininkė Vida Krištolaitytė, Vytautas Kašuba, Elena Kepalaitė, Elena Urbaitytė ir Viktoras Vizgirda. Dailės komisija paskyrė premiją dailininkui Kęstučiui Zapkui už meninį profesionalumą ir išsilaiškumą aukštame tapybos lygtyje, paskyrus tapybai savo gyvenimą. Taip pat: už sustiprinimą atgimstančios Lietuvos

Aktorė Dalila Mackialienė, pravesianti JAV LB Kultūros tarybos šiemetinę premijų šventę ir dalyvausianti šventės meninėje programoje.

Vytauto Maželio nuotrauka

brolių ir sesių dailininkų, atveriant savo paties kūrybą gimtajai žemei.

Muzikos premijos komisija sudarė: pirmininkė Rita Kliorienė, Antanas Bielskus, Jonas Go-

vedas, Faustas Strolia ir Dalila Viskontienė. Muzikos komisija premiją paskyrė Petrui Armonui.

Teatro premijos komisija sudarė: pirmininkas Petras

Maželis, Vincas Dovydaitis ir Algimantas Žemaitaitis. Teatro premijos komisija premiją paskyrė aktorui Arūnui Čiuberkiui.

Radio premijos komisija sudarė: pirmininkas Juozas Stempužis, Balys Auginas ir Viktoras Mariūnas. Radio komisija premiją paskyrė Philadelphia lietuvių radijui „Bendruomenės balsui“, ypač vertindama jo vadovų pastangas išugdyti jaunų darbuotojų priauglį. Programai vadovauja Julija Dantienė. „Bendruomenės balso“ radijo programas savarankiškai redaguoja ir pranešinėja septyni jauni bendradarbiai.

Žurnalistikos premijos komisija sudarė: „prievažda“ Bronys Raila, Algirdas Titus Antanaitis, Paulius Jurkus, Vytautas Kasniūnas ir Juozas Šlajus. Žurnalistikos premijos jūrų komisija balsų dauguma nutarė 1989 metų lietuvių žurnalisto premiją skirti Jurgiui Janušaičiui už straipsnių, reportažų ir pokalbių gausą užsienio lietuvių spaudoje visuomeniniams ir kultūriniais klausimais bei už aktyvią ilgąmetę darbuotę užsienio lietuvių žurnalistų organizaciniam gyvastingumui išlaikyti. JAV Lietuvių Bendruomenės ir Lietuvių Fondo darbų rėmėjai, buvusieji JAV LB Kultūros tarybos premijų laureatai ir lietuviškos kultūros puoselėtojai yra nuoširdžiai kviečiami dalyvauti šioje Dešimtojoje mūsų bendruomenės kultūrinėje šventėje, kurioje globoja Floridos St. Petersburgo Lietuvių Bendruomenės apylinkė ir JAV LB Kultūros taryba.

JAV LB Kultūros taryba

Aktorė Nijolė Martinaitytė, atlikianti dalį meninės programos per šiemetinę JAV LB Kultūros tarybos premijų šventę.

Jono Kuprio nuotrauka

Radijo premija — „Bendruomenės balsui“

(Atkelta iš 2 psl.)

padėjo Lietuvių bankas (Liberty Federal Savings and Loan Association, dabar Liberty Bank), vadovaujamas Charles Cheledin, čia gimusio, susipratusio lietuvių, inžinieriaus ir advokato, kuriam šiame darbe pritarė ir jo žmona, banko direktorė, ir E. Vainiūnienė, banko viceprezidentė. Ši parama, atrodo, baigiasi, nes bankas perėjo į svetimųjų rankas. Antras finansiškai svarbus faktas — redaktoriai niekada neėmė ir neima jokio atlyginimo, net kešionės išlaidos ir telefonų sąskaitos, surištos su „Bendruomenės balsu“, nepadengiamos. Jų darbas yra grynai auka. Ir premiją nutarė paaugoti Vilniaus radijo užsienio laidų techninių įrengimų patobulinimui.

Atskirai dar yra pabrėžtinas Adolfo Gaigalo ir Henriko Savicko darbas. Pirmasis vyriausio redaktoriaus našta vilko septynerius metus, antrasis — 23 metus. A. A. Adolfas Gaigalas karštais būdavo paliekamas visiškai vienas, net ir piniginei tvarkai sunkiai raskdavo žmogų. (Kuri laiką jam čia talkino A. Danta.) Henrikas Savickas, programą pratęsęs iki valandos, ilgą laiką, norom ar nenorom, kiekvieną šeštadienį vykdavo stotin su savo paruošta medžiaga, tik

retkarčiais raskdamas talkininkų. Čia dar kartą primename, kad jokio atlyginimo ir išlaidų padengimo negaudavo, ir kritiškais momentais išlaikė „Bendruomenės balso“ tęstinumą. Dabartinė koordinatore Julija Dantienė, jau ketvirtuosius metus atkakanti už „Bendruomenės balsą“, pasižymi energija, rūpestingumu ir taktu, priiminėdama klausytojų pastabas, dažnai kantingybės reikalaujančias, seka skelbimus, priiminėja žinias, jas perduoda redaktoriams. Kadangi „Bendruomenės balsas“ yra LB apylinkės žinioje, klausytojai drąsiai reiškia savo nuomones ir jaučiasi šeimininkais.

„Bendruomenės balsas“ yra įdomus savo kilme, darbu ir darbininkais. Tai turbūt vienintelė lietuvių programa Jungtinėse Amerikos Valstybėse, esanti LB apylinkės žinioje, tvarkoma grupės žmonių, aukojančių laiką ir išlaidas, savitarpį nesikivirčijančių, gausiai remiamą klausytojų. Bet ar ne visur yra įdomybių, apie kurias nieko arba labai mažai žinome?

Priešas: Kas atsitiko su 1949 metais Philadelphiaje veikusiomis programomis? Petras Petrakis kažkodėl kažkada nutilo. Petronėlė ir Domininkas Antanaičiai savo programą baigė 1951

metais dėl finansinių sunkumų; abu jau mirę. Antano Dziko programa sustojo 1954 metais, savininkui staiga mirus. Ją bandė tęsti Stasys Petrakis, pavadinęs „Tėvynės garsais“, tačiau pavargę, ilgai neįstovėję. Liko vienas „Bendruomenės balsas“.

Dailės premija — Kęstučiui Zapkui

(Atkelta iš 1 psl.)

Apsigyvena New Yorke. Ekspozuoja darbus So-Ho galerijose. Profesoriauja meno mokyklose. Nepailestamai tapo.

1989 metų pavasarį Kęstutis Zapkus vyksta į Lietuvą su paroda. Ji yra „Karo vaikai“ paveikslų ciklas. Penkerių metų savo darbo vaisių „Karo vaikai“ palieka, padovanoja Lietuvai. „Aš, karo vaikas, grįžtu pas Jus, karo vaikus, ir atiduodu darbus nepriklausomai Lietuvai“. Taip kalbėjo Zapkus.

Savais pinigais važiavo, atvėrė savo širdį Lietuvos dailininkams ir žmonėms — penkerių metų darbo vaisių paliko Lietuvai. Gal todėl, kad tėvas partizanų žuvo, gal kad ten nuo 1938 metų Kęstutis savo vaikystę praleido, iki aštuonerių metų būdamas 1947 metais atvyko į Ameriką su savo motina. Tada jau buvo karo užaugintas aštuonerių metų vaikutis. Jau matęs mirtį, lavonus, ugnį, neapykantą. Iš gyvenimo chaoso Kęstutis norėtų padaryti tvarką. Vaikas — prieš pasaulį. Muzika ir menas jį traukte traukia. Jis groja smuiku. Slapta.

Ir taip visą savo gyvenimą jis, tarytum simfonijas, orkestruoja pasauliui nuolat bombarduojančią miliardinę informaciją per kūną ir protą plokščiose drobėse, savo tapyboje. Spalva, linija, forma, ritmas, sprogimas, kritimas į bedugnę, kilimas į viršų, pulsavimas, be sustojimo.

Palaidojęs tėvus, Kęstutis dirba vienas prie drobės ar popieriaus, apjuostas muzikos garsų, susijungęs, sutapęs su savo dažais ir ženkla transcendentiame momente, panašiai, kaip koks nors Zen vienuolis, darbininkas ar kuklus žemės artojas, paskendęs darbe ir gamtos grožyje. Ir taip metų metus Kęstutis Zapkus dirba nepailestamai, pasiekęs aukšto profesinio lygio, ir už tai jam skiriama ši JAV LB Kultūros tarybos premija.

(Paslaptis: Kęstutį Zapkų nuginkluoti, ateik, kaip brolis ar sesuo, pradėk dainuoti lietuvių liaudies dainas, bet kokią iš jų, ir jis sutirps tame liaudies dainų grožyje ir kartu dainuos. O gal ir Bach'o fugos panašiai jį paveiktų.)

• Jaunųjų dailininkų metinė darbų paroda vyks Čiurlionio galerijoje, Chicagoje, nuo balandžio 20 iki 29 dienos. Parodos atidarymas bus penktadienį, balandžio 20 dieną, 7:30 v.v.

Lietuvių dailės muziejaus atidarymui artėjant

GEDIMINAS BALUKAS

1985 metais Lietuvių dailiojo meno instituto tarybos ir valdybos posėdžio metu buvo iškoma naujo pavadinimo Lietuvių dailiojo meno institutui. Angliškai tas pavadinimas labai gerai skambėjo: — Lithuanian Institute of Fine Arts, bet lietuviškam kažko trūko. Taip beieškant naujų vardų, buvo pasiūlytas Lietuvių dailės muziejaus pavadinimas. Diskutuojant muziejaus paskirtį, mums buvo aišku, kad reikėtų sujungti visas Chicago lietuvių meno organizacijas po vienu Lietuvių dailės muziejaus stogu. Mes visi jautėm, kad po 30 išievojusių metų veikla meno srityje pradėjo silpnėti, ir jeigu neieškosim reformų — būdų tai veiklai pagyvinti, tai mūsų išievojimo meno apraiškos bus pasmerktos lėtai mirčiai. Buvo pasiūlyta kuo greičiausiai susaukti Čiurlionio galerijos, Lietuvių tautodailės instituto, Lietuvių dailiojo meno instituto atstovų ir kitų dailės ekspertų posėdį Lietuvių dailės muziejaus steigimo reikalui.

Šių trijų Chicago meno institucijų atstovai su entuziazmu pritarė Lietuvių dailės muziejaus idėjai. Pirmasis posėdis įvyko 1985 metų rudenį dr. Jono Račkausko namuose. Dalyvavo dr. Jonas Račkauskas — Lietuvių dailiojo meno instituto tarybos pirmininkas, Aldona Veselkienė — Lietuvių tautodailės instituto Chicago skyriaus pirmininkė, Vincas Lukas — Čiurlionio galerijos direktorius, Agimantas Kezys — mūsų žymusis fotomenininkas, Emilijus Holenderis, — dabartinis Lietuvių dailės muziejaus tarybos pirmininkas ir dr. Gediminas Balukas — dabartinis Lietuvių dailės muziejaus valdybos pirmininkas. Buvo nutarta, kad Lietuvių dailės muziejaus

ikūrimas yra būtinas, norint išlaikyti lietuvių meno gyvybę išievojėje. Pradžioje minėtosios meno organizacijos dirbs po vienu ir bendru Lietuvių dailės muziejaus stogu, bet jos galės rengti parodas taip pat ir atskirai bei savarankiškai, arba šie meno vietos galės eksponuoti lietuvių meną drauge. Tokia paroda turės vadintis Lietuvių dailės muziejaus vardu. Šio susirinkimo metu mums atrodė, kad iš pradžių reikia palikti iniciatyvą ir savarankiškumą kiekvienai organizacijai atskirai, nes žinojom, kad sujungti tris grupes, ypač menininkų, į vieną nėra lengvas uždavinys.

Pradžioje šios meno institucijos organizavo parodas atskirai, bet vėliau, keičiantis vadovybėm, įvykdavo daugiau bendrų muziejaus parodų, rengiamų visų šių organizacijų pastangomis. Tada ir Lietuvių dailės muziejaus veikla pagyvėjo.

Kaip jau buvo minėta anksčiau, visos trys Chicago meno organizacijos bijojo, kad, nieko nedarant, prazudysim mūsų išievojimo meno vertybes ir taip pat nesulauksim pagalbos iš lietuvių išievojimo jaunimo. Tačiau maloniai nustebome, kad mūsų jaunosios kartos menininkai ir menų studijuojantis jaunimas pradėjo rodyti vis didesnį susidomėjimą meno institucijomis, ypač Lietuvių dailės muziejumi. Jiems rūpėjo, kad neatsiliktumėm nuo kitų Chicago etninių grupių, kurios jau seniai turi savo muziejus.

Muziejaus veikla iš pradžių trūkdė savo patalpų neturėjimas, — reikėjo dalintis su Čiurlionio galerija, nors dirbom kolegiskai ir draugiškai. Lietuvių dailės muziejui suradus tinkamas patalpas Lietuvių centre, Lemonte, reikalai pakrypo į gerą pusę. Šia proga noriu pareikšti padėką ir pagarbą Lietuvių Fondui už

suteiktą paramą muziejui — už patalpų įrengimą parodomis ir kitais meno reikalams. Šios Lietuvių dailės muziejaus patalpos Lemonte, žinovų nuomone, yra labai tinkamos parodomis rengti. Reikalui esant, jos gali būti praplėstos. Šeštojo mokslo ir kūrybos simpoziumo metu, 1989 m. lapkričio 24–25 dienomis, muziejaus patalpose vyko 17 parodų, daugiausia Emilijaus Holenderio rūpesčiu ir darbu. Visos parodos praėjo su dideliu pasisekimu. Sunku būtų surasti panašias patalpas kitur. Galime džiaugtis, kad šių namų savininkas yra Lietuvių centras Lemonte. Visuomenės žiniai noriu pranešti, kad Čiurlionio galerija lieka Jaunimo centro ir ten toliau rengs savo parodas. O Lietuvių dailės muziejus plės savo veiklą Lemonte — Lietuvių centre.

Lietuvių dailės muziejaus svarbiausias uždavinys yra eksponuoti ir garsinti lietuvių dailininkų meno kūrinius. Lietuvių dailiojo meno institutas (dalis Lietuvių dailės muziejaus) yra savininkas trijų žymių lietuvių dailininkų kolekcijų: Prano Domšaičio (tarptautinio masto dailininko mažlietuvių), Mstislavo Dobužinskio (tarptautinio garso grafiko) ir Viktoro Petravičiaus — vieno mūsų žymiausių grafikų. Šiose kolekcijose yra daugiau negu 700 paveikslų. Čiurlionio galerijos (direktorius Algis Janušas), kuri yra Lietuvių dailės muziejaus dalis, kolekcijoje yra daugiau kaip trys šimtai žymiausių išievojimo dailininkų darbų. Šios dvi institucijos, sujungtos po Lietuvių dailės muziejumi, vėliau, disponuoja per tūkstantį meno kūrinių. Taigi šis muziejus yra pats svarbiausias ir didžiausias mūsų lietuvių, ir vienintelis, kuris rūpinasi vien tik lietuvių dailių menų reikalais.

Lietuvių tautodailės institutas taip pat yra Lietuvių dailės muziejaus narys. To instituto pirmininkė Vida Rimienė žada atskirai painformuoti apie savo veiklą. Tautodailės institutas yra įsikūręs Balzeko Lietuvių kultūros muziejaus patalpose, Chicagoje.

Kalbant apie Balzeko Lietuvių kultūros muziejų, kuris reprezentuoja įvairias lietuvių kultūros apraiškas ir atlieka nepašalinamą kultūrinį darbą, noriu pasveikinti ir palinkėti gausaus bendradarbiavimo ateityje.

Lietuvių dailės muziejus reprezentuoja ir rūpinasi vien tik lietuvių dailių menų reikalais: rengia meno parodas, paskaitas, daugiausia Emilijaus Holenderio rūpesčiu ir darbu. Visos parodos praėjo su dideliu pasisekimu. Sunku būtų surasti panašias patalpas kitur. Galime džiaugtis, kad šių namų savininkas yra Lietuvių centras Lemonte. Visuomenės žiniai noriu pranešti, kad Čiurlionio galerija lieka Jaunimo centro ir ten toliau rengs savo parodas. O Lietuvių dailės muziejus plės savo veiklą Lemonte — Lietuvių centre.

Lietuvių dailės muziejus svarbiausias uždavinys yra eksponuoti ir garsinti lietuvių dailininkų meno kūrinius. Lietuvių dailiojo meno institutas (dalis Lietuvių dailės muziejaus) yra savininkas trijų žymių lietuvių dailininkų kolekcijų: Prano Domšaičio (tarptautinio masto dailininko mažlietuvių), Mstislavo Dobužinskio (tarptautinio garso grafiko) ir Viktoro Petravičiaus — vieno mūsų žymiausių grafikų. Šiose kolekcijose yra daugiau negu 700 paveikslų. Čiurlionio galerijos (direktorius Algis Janušas), kuri yra Lietuvių dailės muziejaus dalis, kolekcijoje yra daugiau kaip trys šimtai žymiausių išievojimo dailininkų darbų. Šios dvi institucijos, sujungtos po Lietuvių dailės muziejumi, vėliau, disponuoja per tūkstantį meno kūrinių. Taigi šis muziejus yra pats svarbiausias ir didžiausias mūsų lietuvių, ir vienintelis, kuris rūpinasi vien tik lietuvių dailių menų reikalais.

Lietuvių tautodailės institutas taip pat yra Lietuvių dailės muziejaus narys. To instituto pirmininkė Vida Rimienė žada atskirai painformuoti apie savo veiklą. Tautodailės institutas yra įsikūręs Balzeko Lietuvių kultūros muziejaus patalpose, Chicagoje.

Prisimindamas mūsų veteranus, noriu paminėti a. a. Adolfą Markelį, kuris įdėjo daug pastangų ir širdies, dirbdamas Lietuvių dailės muziejus labai.

Lietuvių dailės muziejaus atidarymas bus šių metų gegužės 5 dieną, 6:30 v.v., Muziejaus galerijoje, Lemonte. Atidarymo metu vyks dailininko Vytauto Igno darbų paroda. Po atidarymo — pokylis su šokiais.

Dailininko Vytenio Lingio tapybos darbų paroda rengiama Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, Illinois, kur ji vyks nuo balandžio 21 iki 29 dienos. Parodos atidarymas bus šeštadienį, balandžio 21 dieną, 7 v.v.